

BEZPEČNOSTNÝ SYSTÉM ČI SYSTÉM OCHRANY ?

Ladislav Hofreiter^{*)}

ABSTRAKT

V súčasnosti sa v odbornej komunite používajú rôzne pojmy na označenie opatrení na ochranu objektov, priestorov alebo chránených záujmov. V článku sa budem zaoberať zdôvodnením zavedenia pojmu systém ochrany objektov. Chceme tým odstrániť rozdielne chápanie pojmu „Bezpečnostný systém“, ktorý má skôr opodstatnenie pre oblasť národnej bezpečnosti.

Kľúčové slová:

bezpečnosť, ochrany, systém bezpečnosti, systém ochrany

ABSTRACT

The professional community use, at present, different terms to describe measures to protect objects, areas or protected interests. In this article we want to justify the introduction the term system of objects protection. We want to eliminate those different understanding of the term "security system" which is more justification for the field of national security.

Key words:

security, protection, security system, protection system

ÚVOD

Slovenská bezpečnostná komunita používa, v súvislosti s riešením otázok a problémov bezpečnosti a ochrany, rôzne pojmy, v závislosti od predmetu skúmania.

Pre oblasť národnej bezpečnosti je od samého začiatku typické používanie pojmu „*bezpečnostný systém*“. Tento pojem bol prvýkrát použitý a definovaný v Bezpečnostnej stratégii Slovenskej republiky z roku 2001 a následne v ďalších politicko-bezpečnostných dokumentoch strategického významu [1]. Pojem

---

^{*)} Ladislav Hofreiter, prof., Ing., CSc., Katedra bezpečnostného manažmentu, FBI UNIZA, Žilina, Ul.1.mája 32, 010 26 Žilina, +421 41 513 6654, ladislav.hofreiter@fbi.uniza.sk

„bezpečnostný systém štátu“ sa objavuje v Terminologickom slovníku krízového riadenia [2], aj vo Výkladovom slovníku bezpečnostného manažmentu [3].

Súčasne, a možno o niečo skôr, sa pojem „bezpečnostný systém“, resp. „integrovateľný bezpečnostný systém“, začína používať aj sektore bezpečnostných služieb pri zaisťovaní ochrany osôb a majetku, objektov a priestorov. V tomto kontexte sme pojem bezpečnostný systém použili aj v spracovávaných učebných textoch a učebniciach [4, 5,6, 7]. Pod týmto názvom je na Fakulte bezpečnostného inžinierstva spracúvaná a vydávaná od r. 2007 aj celá edícia vysokoškolských učebníc.

V akademickom prostredí sa paralelne začína objavovať a používať aj pojem „systém ochrany objektov“ s novým obsahom a viažuci sa k špecifickému predmetu záujmu a tým je ochrana objektov, priestorov a chránených záujmov v rôznych sektoroch (verejnom i privátnom) [8,9,].

Situácia dospela do štádia, keď treba jednoznačne rozhodnúť o tom, ktorý pojem bude používaný v odbore ochrany osôb a majetku. S tým zámerom predkladáme aj tento článok a sledujeme tým vyvolanie diskusie v odbornej verejnosti a vyjadrenie názoru na potrebu zjednotenia odbornej terminológie.

1 BEZPEČNOSTNÝ SYSTÉM

Bezpečnostný systém [10] predstavuje nástroj na tvorenie a uskutočňovanie bezpečnostnej politiky, na zaistenie bezpečnosti v danom prostredí, čase a na stanovený účel. Vždy je spojený s realizáciou cieľov určitého aktéra bezpečnosti v danom prostredí.

Zahrňuje množinu základných inštitucionálnych a systémových nástrojov na zaistenie bezpečnosti občana, štátu, regiónu či kontinentu (ozbrojené sily, polícia, bezpečnostné a zásahové zbory), ale i monitorovacie a preventívne orgány a zložky pre analýzu a vytváranie novej bezpečnostnej politiky (vedeckovýskumné pracoviská, školy a pod.).

V Bezpečnostnej stratégii Slovenskej republiky z r.2005 [11] je bezpečnostný systém definovaný ako *mnohostranný komplex, ktorý sa skladá zo zahraničnopolitických, ekonomických, obranných, vnútrobezpečnostných, sociálnych, záchranných a ekologických nástrojov a ich vzájomných väzieb*. Základným predpokladom pre riadenie, výstavbu a rozvoj bezpečnostného systému sú efektívne fungujúce zákonodarné, výkonné a súdne orgány. Tieto sú zodpovedné za pripravenosť a akcieschopnosť nástrojov krízového manažmentu a včasné prijímanie a realizáciu opatrení zameraných na zaručenie bezpečnosti občanov a štátu.

Bezpečnostný systém štátu v kontexte citovanej stratégie má zohľadňovať bezpečnostný potenciál SR a hodnotenie bezpečnostného prostredia. Bezpečnostný systém má byť spôsobilý:

- zabezpečovať jednotný systém riadenia vo všetkých krízových stavoch;
- identifikovať vznikajúcu krízovú situáciu a zabezpečiť včasné varovanie;
- analyzovať dosah krízovej situácie na bezpečnostné záujmy SR a navrhovať spôsob účasti SR na jej riešení;
- preventívne pôsobiť proti vzniku krízových situácií, v prípade ich vzniku tieto eliminovať na ich začiatku;
- reagovať na najpravdepodobnejšie hrozby, prispôbovať sa zmenám bezpečnostnej situácie vrátane reakcie na neočakávané hrozby;
- zabezpečiť rýchle odstránenie následkov krízovej situácie a obnovu pôvodného stavu; a zaručiť kontinuitu svojho fungovania.

Z uvedeného vyplýva, že takto definovaný bezpečnostný systém by mal zabezpečovať nasledujúce funkcie:

- **preventívnu**, zameranú na predchádzanie vzniku nebezpečných udalostí, ktoré môžu spôsobiť významné škody alebo ohroziť existenciu objektu,
- **pohotovostnú**, zameranú na zaistenie trvalej pripravenosti potrebných síl a prostriedkov, vyčlenených na riešenie krízových situácií¹,
- **informačnú**, zabezpečujúcu trvalú analýzu bezpečnostného prostredia, identifikáciu bezpečnostných rizík a ohrození a včasné upovedomenie o vznikajúcich alebo vzniknutých krízových situáciách,
- **reakcie** na vzniknuté krízové situácie, spočívajúca v schopnosti včas a efektívne nasadiť disponibilné sily a prostriedky k odstraňovaniu následkov havárií, katastrof, resp. uskutočňovať záchranné a humanitárne operácie.

Bezpečnostný systém štátu môže, vzhľadom na referenčný objekt zahrňovať rovinu:

- medzinárodnú, obsahujúcu v sebe rovinu globálnej, kontinentálnej, regionálnej bezpečnosti,
- národnú, zahrňujúcu bezpečnosť štátu, skupinovú a individuálnu bezpečnosť.

2 SYSTÉM OCHRANY

V literatúre sa vyskytuje viacero definícií systému ochrany. Uvedieme niektoré z nich a prijmeme definíciu, ktorú budeme ďalej používať.

Vo význame *system fyzickej ochrany* (*Physical Protection System*) je to systém, ktorý integruje ľudí, prostriedky a postupy na ochranu majetku alebo objektov proti krádeži, sabotáži alebo iným zlomyseľným ľudským útokom [12].

---

¹ Pod pojmom krízová situácia sa rozumie časovo a priestorovo vymedzený alebo ohraničený priebeh javov a procesov po narušení rovnovážneho stavu spoločenských, prírodných a technologických systémov a procesov, v dôsledku ktorých sú ohrozené životy ľudí, životné prostredie, ekonomika, duchovné a hmotné hodnoty štátu alebo regiónu a jeho obyvateľov a môže byť narušené fungovanie inštitúcií verejnej moci. Krízové situácie môžu byť vojenského alebo nevojenského charakteru. (Šimák a kol., 2005)

V ruskojazyčnom prostredí je to *Система физической защиты (Sistema fizičeskoj zaščity)* a predstavuje súbor právnych predpisov, organizačných opatrení a technických riešení na ochranu životne dôležitých záujmov a zdrojov podniku (objektu) pred hrozbami, spôsobovanými nepriateľskou činnosťou ľudí (teroristov, zločincov a extrémistov atď.) [13].

V súvislosti s ochranou objektov a priestorov budeme **system ochrany** chápať ako *integrovany súbor reálnych prvkov, činností a procesov, logicky a funkčne usporiadaných tak, že vytvárajú nástroj na zaistenie bezpečnosti objektov a chránených priestorov v danom čase a priestore. Z hľadiska systémového prístupu je ho možné považovať za synergický systém s cieľovým chovaním* [14].

Pri uplatnení makrohľadiska je systém ochrany objektov otvoreným systémom, ktorého cieľovou funkciou je eliminácia alebo minimalizácia bezpečnostných rizík, ktorých zdroje a príčiny majú pôvod v jeho vzdialenejšom alebo bližšom okolí (bezpečnostnom prostredí). Systém ochrany má zaisťovať bezpečnosť chráneného objektu (chráneného priestoru, záujmu).

Systém ochrany je možné rozčleniť na podsystémy, ktoré majú vlastnosti systémov, príp. ich ďalšie členenie na podsystémy nižšej hierarchickej úrovne. Z tohto hľadiska môžeme v systéme ochrany objektov a priestorov identifikovať a popísať :

- podsystém perimetrickej ochrany,
- podsystém obvodovej ochrany,
- podsystém vnútornej (priestorovej) ochrany,
- podsystém predmetovej ochrany.

Každý z týchto podsystémov má zároveň i systémové vlastnosti, pretože v ňom môžeme identifikovať jeho ucelené a funkčné časti – podsystémy.

Hlavnou funkciou systému ochrany ako celku je zaistiť bezpečnosť chráneného objektu (priestoru) a/alebo chráneného záujmu pred negatívnymi účinkami (vplyvmi) reálne pôsobiacich alebo latentných (potenciálnych) ohrození.

Základné **funkcie** systému ochrany sú:

- *odradzovanie* potenciálnych útočníkov od útoku na chránený objekt,
- *zabránenie* prieniku útočníka do chráneného objektu, chráneného priestoru,
- *detekcia* narušenia chránených objektov, priestorov a zón, alebo detekcia vzniku nebezpečnej situácie v objekte, resp. v jeho blízkom okolí,
- *spomalenie* pohybu útočníka,
- *reakcia* na narušenie chránených priestorov alebo zón, s cieľom nedopustiť prístup útočníka k chráneným objektom, priestorom alebo zónam, resp. zabrániť mu reálne ohroziť objekt, jeho funkcie alebo osoby v ňom.

Funkciu **odradzovania** plnia predovšetkým viditeľné a masívne mechanické zábranné prostriedky, strážne psy, pracovníci strážnej služby, ale i viditeľne rozmiestnené prvky Poplachových zabezpečovacích a tiesňových systémov (PZTS) i kamerových systémov.

Splnenie funkcie **zabránenia** prieniku útočníka do chráneného objektu závisí od dvoch činiteľov:

- schopnosti a vybavenosti útočníka,
- bezpečnostnej triedy (prielomovej odolnosti) použitých zabezpečovacích prostriedkov.

Je zrejmé, že táto funkcia bude splnená vtedy, ak bude prielomová odolnosť použitých, najmä mechanických zábranných prostriedkov a ich komponentov dostatočne veľká a schopnosti a spôsobilosti útočníka budú nízke.

Funkciu **detegovania** narušenia chráneného objektu, priestoru alebo zóny plnia predovšetkým technické zabezpečovacie prostriedky a kamerové systémy. Ich funkciou je čo najskôr detegovať pokusy o narušenie alebo reálne narušenie chránených priestorov a vytvoriť v synergii s mechanickými zábrannými prostriedkami časový priestor pre reakciu zásahovej jednotky fyzickej ochrany. Pre prípad pôsobenia iných kategórií ohrozenia sa požaduje i detekcia vzniku nebezpečnej situácie, napr. požiaru, možnosť výbuchu v dôsledku úniku plynov, úniku iných nebezpečných látok apod.

Funkciu **spomalenia** pohybu útočníka budú plniť mechanické zábranné prostriedky, najmä otvorové výplne, mreže, rolety, zámky a iné bariéry, ktoré musia spomaliť pohyb útočníka a vytvoriť tak časový priestor pre reakciu zásahovej jednotky fyzickej ochrany. Spomalenie pohybu útočníka môže zaistiť aj dostatočne veľký priestor medzi hranicou detekcie a hranicou ohrozenia objektu. Funkcia spomalenia môže byť spojená aj s funkciou zabránenia prieniku do chráneného objektu.

Funkciu **reakcie** plní zásahová jednotka fyzickej ochrany v objekte, resp. jednotka strážnej služby, prevádzkujúcej pult centralizovanej ochrany monitorovacieho poplachového prijímacieho centra. Funkcia reagovania môže byť realizovaná ako:

- **prerušenie útoku** na objekt, kedy zásahová jednotka súkromnej bezpečnostnej služby môže v súlade s oprávneniami obmedziť útočníka na slobode, zásahová jednotka policajného zboru môže útočníka zadržať.
- **neutralizácie** dôsledkov napadnutia objektu, v tomto prípade sa reakciou rozumie zásah jednotky hasičského a záchranného zboru, jednotiek Civilnej ochrany (chemického laboratória), pyrotechnikov, zdravotnej záchranej služby apod. Môžu sem patriť aj sily a prostriedky na odstránenie následkov poškodenia objektov, obnovu funkčnosti systému ochrany i obnovu funkčnosti samotného objektu.

ZÁVER

Porovnaním obsahu obidvoch súčasne používaných pojmov prichádzame k záveru, že v odbore ochrany osôb a majetku, pri riešení ochrany objektov a priestorov je, aj vzhľadom na predmet záujmu, primeranejšie a vhodnejšie používať pojem „systém ochrany“. Vyplýva to jednak z obsahu a zamerania činností, ktoré súvisia s ochranou objektov a priestorov, tak aj s porovnaním požadovaných funkcií a cieľov, ktoré má plniť bezpečnostný systém a systém ochrany.

Preto budeme vo vyučovaní predmetov v odbore Ochrana osôb a majetku v programe Bezpečnostný manažment používať pojem „systém ochrany“.

LITERATÚRA

- [1] KMEC, V. *Bezpečnosť Slovenskej republiky a integrácia do NATO a Európskej únie*. Inštitút pre verejné otázky, Bratislava, 2002. ISBN 80-88935-31-8
- [2] ŠIMÁK, L. a kol.: *Terminologický slovník krízového riadenia*.1.vyd. Žilina, FŠI ŽU, 2005, ISBN 80-88829-75-5. Dostupné z <http://fsi.uniza.sk/kkm/files/publikacie/tskr.pdf>
- [3] MIKOLAJ, J. a kol. *Terminológia bezpečnostného manažmentu*. Výkladový slovník. Multiprint, Košice, 2004. ISBN 80-969148-1-2.
- [4] HOFREITER, L. *Bezpečnostný manažment*. ŽU, Žilina, 2002. ISBN 80-7100-953-9
- [5] HOFREITER, L.: *Bezpečnosť, bezpečnostné riziká a ohrozenia*. EDIS, vydavateľstvo ŽU, Žilina, 2004. ISBN 90-8070-181-4
- [6] HOFREITER, L., VELAS, A., KALUŽA, F. *Systémy prenosu informácií v bezpečnostných aplikáciách*. ŽU, Žilina, 2008. ISBN 978-80-8070-823-8
- [7] HOFREITER, L., KRIŽOVSKÝ, S. *Manažérstvo bezpečnostných rizík*. Multiprint, Košice, 2007. ISBN 978-80-89282-16-6
- [8] LOVEČEK, T., REITŠPÍS, J.: *Projektovanie a hodnotenie systémov ochrany objektov*. 1.vyd. Žilinská univerzita v Žiline / EDIS – vydavateľstvo ŽU v Žiline 2011. 280 s., ISBN 978-80554-0457-8
- [9] HOFREITER, L. a kol. 2013. *Ochrana objektov kritickej dopravnej infraštruktúry*, 1.vyd. Žilinská univerzita v Žiline / EDIS – vydavateľstvo ŽU v Žiline 2013. 238 s., ISBN 978-80-554-0803-3.
- [10] HOFREITER, L.: *Securitológia*. 1.vyd. Akadémia ozbrojených síl Liptovský Mikuláš. 2006. 138 s. ISBN 978-80-8040-310-2
- [11] *Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky*. 2005.
- [12] GARCIA, M.L. *The design and evaluation of physical protection system*, Elsevier, Butterworth-Heinemann, 2001. ISBN 0-7506-7367-2
- [13] ALAUCHOV, S., KOCERUBA, V. *Koncepcia bezpečnosti a princípy vytvorenia systému fyzickej ochrany dôležitých priemyslových objektov*. (АЛАУХОВ С., В. КОЦЕРУБА : Концепция безопасности и принципы создания систем физической защиты важных промышленных объектов). Dostupné z: http://esipenko2009.narod.ru/book/KoncIntBez_1.htm,

[14]HOFREITER, L. *Manažment ochrany objektov*. Vydala Žilinská univerzita v Žiline/EDIS – vydavateľské centrum ŽU, Žilina. 2016. ISBN 978-80-554-1164-4.

Článok bol spracovaný v rámci riešenia projektu VEGA 1/0175/14.